

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАВДАТКУ

Педорченко М. – магістрант, гр. ПРЗмвн-11

Науковий керівник - к.політ.н., доцент Добіжа В.В.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Завдаток, як спосіб забезпечення виконання зобов'язань, відомий у цивільному праві ще з римських часів і зазнає постійної трансформації одночасно із розвитком правових і економічних відносин.

Ця правова категорія була предметом досліджень таких вітчизняних та зарубіжних цивілістів, романістів, як: О.В. Дзера, А.С. Довгерт, В.С. Єм, О.С. Йоффе, І.В. Жилінкова, І.С. Канзафарова, В.М. Коссаєв, В.В. Луць, Р.А. Майданик, Н.С. Малєїн, Г.К. Матвєєв, Д.І. Мейєр, І.Б. Новицький, О.А. Підпригора.

Відповідно до ЦК Української РСР [1] завдатком визначалась грошова сума, що видавалась однією з договірних сторін в рахунок належних з неї за договором платежів другій стороні в підтвердження укладення договору і в забезпечення його виконання.

Із прийняттям нового ЦК відносини завдатку набули нового змісту і відповідно нових особливостей правового регулювання. Так ст. 570 ЦК України [2] завдатком визначає грошову суму або рухоме майно, що видається кредиторі боржником у рахунок належних з нього за договором платежів, на підтвердження зобов'язання і на забезпечення його виконання.

Таким чином, із самого визначення зобов'язань слідує, що їхньою метою є вчинення певних дій боржником. Однак можливі випадки, коли боржник не виконує свої обов'язки за договором або виконує їх неналежним чином. Це породжує проблему пошуку засобів, за допомогою яких можна було б захистити інтереси інших учасників даних відносин.

Аналіз визначення завдатку, закріплене у ст. 570 ЦК України дає можливість виділити три функції завдатку. Перша функція - платіжна, тобто задаток зараховується в рахунок майбутніх платежів за договором. Друга функція - доказова, тобто видача задатку є доказом зобов'язання. Третя функція - забезпечувальна, тобто забезпечує виконання зобов'язання. Слід відзначити, що законодавець визначає наявність у досліджуваних правовідносинах як договору, так і зобов'язання [3].

Навіть з огляду на те, що у ЦК України завдатку присвячено лише дві статті (ст.ст. 570, 571), а ст. 199 ГК України визначає, що до відносин які забезпечують виконання зобов'язань учасників господарських відносин застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України, приводить до спотвореного розуміння його суті, що виражається в неправильній юридичній структуризації відносин між правовими суб'єктами. Крім того, відсутність єдності

позицій стосовно природи завдатку не сприяють полегшенню правозастосовчої практики.

Функціонально способи забезпечення виконання зобов'язань спрямовані на стимулювання боржника до належного виконання зобов'язання через настання негативних наслідків, що слідують із додаткового забезпечувального (акцесорного) зобов'язання. З іншого боку, за їх допомогою досягається забезпечення впевненості кредитора у досягненні мети зобов'язання, заохочення його до вступу у зобов'язання, а в кінцевому підсумку стимулювання грошового обігу та комерції.

ЦК прямо закріплює три основні функції завдатку, а саме:

– платіжна, оскільки видається в рахунок належних платежів. Наприклад, якщо покупець при придбанні товару вартістю 1000 гривень передав продавцю 200 гривень завдатку, то йому належить доплатити в майбутньому ще 800 гривень;

– доказова, оскільки підтверджує факт укладення договору (факт виникнення договірних зобов'язань). Це позначає, що, якщо сторонами не заперечується факт видачі (отримання) завдатку, а також якщо це і заперечується, але даний факт підтверджується доказами, договір вважається укладеним. З іншого боку, якщо договором передбачена сплата однією з сторін завдатку, то він вважається укладеним лише після виконання відповідним контрагентом свого обов'язку;

– забезпечувальна, полягає в тому, що сторони додатково пов'язані гарантією. Якщо сторона, яка передає завдаток, ухиляється від виконання договору, вона втрачає завдаток; а при порушенні зобов'язання стороною, яка отримала завдаток, вона зобов'язана повернути його іншій стороні в подвійному розмірі [4].

Виконання договірних зобов'язань часто супроводжується існуванням допоміжних (додаткових) зобов'язань, які мають на меті стимулювання боржника до точного і неухильного виконання зобов'язання, а також запобігання або зменшення негативних наслідків, що можуть настати у разі його порушення. Перед сторонами договору дуже часто стоїть усвідомлена необхідність певними правовими засобами забезпечити виконання договору.

Способи забезпечення виконання зобов'язань відображають приватний та державний інтерес щодо забезпечення стабільності цивільно-правових відносин та максимального забезпечення прав та законних інтересів кредиторів.

Література

1. Цивільний кодекс Української РСР : Закон УРСР від 18 липня 1963 року (втрата чинності від 01.01.2004 року) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року (редакція від 19.02.2016 року) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Серебрякова Ю. О. Завдаток як вид забезпечення виконання зобов'язання / Ю. О. Серебрякова // Юридичний вісник . – 2010. - № 2 (15). – С. 40-43.
4. Дзера О.В. Науково-практичний коментар ЦК України / О. Дзера, А. Николаєв. - Том 1 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://meگو.info>.